

A mezőgazdasági utak, mint a mezőgazdasági ágazat infrastruktúrája

Szerző(k) **Dr. habil. Kosztka Miklós CSs**

Kivonat

Bevezetés Mezőgazdálkodásunk megújítása közben számos problémával találkozhatunk, amelyek megoldása évtizedek óta késlekedik. A hivatkozási alap mindig a pénzügyi fedezet hiánya, amelynek megteremtésére sem tettünk meg mindent, mert az uralkodó költség - haszon elemzésre alapozott döntési modellekkel azok megtérülése nem bizonyítható. Amennyiben ezeknek a problémáknak a megoldására fordítandó beruházási költségek nem térülnek meg, de a beavatkozásokra [...]

1. Bevezetés

Mezőgazdálkodásunk megújítása közben számos problémával találkozhatunk, amelyek megoldása évtizedek óta késlekedik. A hivatkozási alap mindig a pénzügyi fedezet hiánya, amelynek megteremtésére sem tettünk meg mindent, mert az uralkodó költség - haszon elemzésre alapozott döntési modellekkel azok megtérülése nem bizonyítható. Amennyiben ezeknek a problémáknak a megoldására fordítandó beruházási költségek nem térülnek meg, de a beavatkozásokra a mezőgazdasági termelés érdekében szükség van, akkor ezeket a beruházásokat nem tekinthetjük termelő beruházásnak, hanem azt egy másik kategóriába, az infrastruktúra körébe kell besorolni.

Az infrastruktúra értelmezésének számtalan változata ismert. Ezek közül érdeklődésünk középpontjában a mezőgazdálkodáshoz köthető infrastruktúra áll, amelyre az infrastruktúra fogalmát le kell szűkíteni.

A mezőgazdasági infrastruktúra fogalmának meghatározásakor az infrastruktúra általános elemzéséből indultunk ki, majd azt leszűkítettük a további tárgyalásunknak megfelelően. Ezek szerint mezőgazdasági infrastruktúrának tekintjük a mezőgazdasági termeléssel összefüggő közlekedési hálózatot, és a mezőgazdasági vízgazdálkodást.

2. Az infrastruktúra fogalma és szerepe a mezőgazdasági termelésben

2.1. Az infrastruktúra megjelenése a mezőgazdálkodás területén

Az infrastruktúra latin eredetű szó, amely eredetileg alépítményt, alapszerkezetet jelent, mégpedig olyant, ami általában a társadalmi-gazdasági újratermelés háttérét biztosítja.

Aktív életünk egyik részét munkával, másik részét munkaerőnk újratermelésével (pihenéssel, szórakozással stb.) töltjük el. A munkát megfelelő munkaeszközökkel végezzük, amelyek értéke amortizációjukon keresztül közvetlenül beépül a termék árába. Ezek a termelőeszközök, amelyek nélkül a terméket előállítani nem lehet. A munkaerőnk újratermelése általában munkaidőn kívül történik a pihenés időszakában. Mindennapjaink pihenéssel töltött időszakában is igénybe veszünk olyan eszközöket, létesítményeket, beruházásokat, amelyek a munkaerő újratermelésének folyamatában részt vesznek, de közvetlenül egy-egy termék előállításában ezek nem jelennek meg. Munkaidőnkben is vannak olyan szükségleteink, amelyek nem szolgálják közvetlenül a termelést, azzal nem függenek szorosan össze, de hiányuk a termelési folyamatokat akadályozná (munkahelyi étkező, szociális helyiségek stb.). A termelés és a munkaerő újratermelésének folyamatához szükséges az információk átadása-átvétele, valamint a földrajzi egységeket összekötő közlekedési kapcsolatok megteremtése. Egyes nemzetgazdasági ágazatok jelentősen függenek a természeti körülményektől. Ezeknek a hatásoknak a kivédése, csökkentése össztársadalmi érdek, amit éppen ezért a társadalmat képviselő államnak kell biztosítani. Annak ellenére, hogy ezekben az ágazatokban, bizonyos esetekben a termelés feltétele a hatékony védelem, annak költségeit nem lehet a területen termelő gazdasági egységre hárítani, annak közösségi hatása miatt (árvízvédelem, belvízvédelem stb.).

Amennyiben így végigtekintünk a termelés folyamatán, akkor láthatjuk, hogy vannak az új termék előállításában közvetlenül résztvevő és az új termék előállításában részt nem vevő, de ahhoz szorosan hozzátartozó műszaki-gazdasági feltételek.

Ezzel el is jutunk az infrastruktúra egyik meghatározásához, amely szerint közgazdasági szempontból az infrastruktúra: az új termék előállításában közvetlenül részt nem vevő, de ahhoz szorosan hozzátartozó gazdasági feltételek gyűjtő neve.

Magát az infrastruktúrát két nagy csoportra oszthatjuk:

- a termelő (vagy műszaki) infrastruktúra elsősorban a közlekedést, a vezetékes ellátó-hálózatokat, a távközlést foglalja magában,
- a humán (vagy szociális) infrastruktúra a lakásállományt, az oktatási és kulturális intézményeket, általában a vidék szempontjából alapvetően fontos helyi ellátórendszereket.

A termelő infrastruktúra minden olyan berendezés és hálózat, amely a szállításhoz és hírközléshez szükséges, azaz szárazföldi (közúti, vasúti) szállítási, belvízi szállítási (folyók, csatornák), tengeri szállítási (kikötők), légi fuvarozási (repülőterek), vízelosztási, energiaelosztási (villanyáram, olaj, gáz) és távközlési (telefon, rádió, televízió, telematika stb.) hálózatok, beleértve a műholdakat.

A mezőgazdasági infrastruktúrát a termelő, műszaki infrastruktúra körébe soroljuk.

Az infrastruktúra fogalmkörébe tehát nyolc témakör sorolható:

- a közlekedés, alágazataival;
- az árukezelés;
- a raktározás-készletezés és logisztikai;
- a vízgazdálkodás;
- a posta;
- a távközlés;
- az idegenforgalom,
- a nemzetgazdaságban a szolgáltatási szektor egészét átfogó rendszer (oktatás, egészségügy stb.).

A mezőgazdasági infrastruktúra szempontjából ezek közül a fontos elemek:

- a közlekedés, alágazataival;
- az árukezelés;
- a raktározás-készletezés és logisztikai központok;
- a vízgazdálkodás.

Mivel az árukezelés, raktározás-készletezés és logisztika nem választható el a közlekedéstől, ezért a mezőgazdasági infrastruktúra tárgyköre két fő csoportra szűkíthető:

- a mezőgazdasági termeléssel összefüggő közlekedési hálózatra, a mezőgazdasági úthálózatra
- a mezőgazdasági vízgazdálkodásra.

2.2. A mezőgazdasági termelés átalakításának infrastruktúrális feltételei

A hazai mezőgazdaság megújítására jelentős törekvések folynak. A hagyományos termékszerkezet átalakítása azonban megköveteli a termelés biztonságának fokozását, illetve a megtermelt áru eljuttatását a fogyasztóhoz minőségromlás nélkül. Ehhez a termelés biztonságának oldaláról meg kell szüntetni a belvíz és árvízveszélyt, a szállítás oldaláról biztosítani kell az időjárásbiztos helyi külterületi úthálózatot és annak kapcsolatát a közúthálózathoz.

Az integrált vidékfejlesztés területén jelentős szerepe lesz a mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztésének. Ebből a szempontból az infrastruktúrát a lehető „legtágabban” szükséges értelmezni és figyelembe venni. Feltétlenül figyelembe kell venni a közlekedési hálózatfejlesztések törekvéseit, mint amilyen a települések közötti kapcsolatokat megteremtő helyi és helyközi közlekedési hálózatoknak, a helyi külterületi úthálózatoknak a megteremtése, amelyekhez csatlakoznak a gazdasági utak és hálózat (mezőgazdasági és erdészeti úthálózatok). Az integrált vidékfejlesztésnek az infrastruktúrára vonatkozó általános teendői lehetnének:

- a vidék térségi szintű közúti (közösségi közlekedési) kapcsolatainak javítása;
- a vasút megtartása, fejlesztése;
- a város – falu kapcsolatok javításához, kiteljesítéséhez szükséges hálózati infrastruktúrális elemek (akár külön kedvezményekkel vagy dotációval biztosított) fejlesztése (pl. mobil szolgáltatások, minibusz-hálózatok,

Internet és intranet);

- az épülő autópálya hálózatra „rácsatlakozó” mellék úthálózat rekonstrukciója és a mezőgazdasági útépités;
- a mezőgazdasági termelést segítő, támogató és biztonságossá tevő vízgazdálkodási létesítmények és intézkedések sorozatának megteremtése.

Ennek a hálózatnak a kialakítására még jelentős erőfeszítéseket kell tenni nem csak anyagi oldalról, hanem a mezőgazdasági termelés igényeit elsősorban szem előtt tartó, megfelelő műszaki fejlesztésekkel (komplex hálózati tervek kidolgozásának módszere, ezek beépülése a vidékfejlesztési tervekbe stb.).

A vízgazdálkodás megújításának megvalósítására integrált nagytárségi állami fejlesztési programok beindítása szükséges. E fejlesztési programok lényegi eleme a táji adottságoknak legmegfelelőbb szakágazati irányoknak, vagy azok kombinációinak meghatározása és az ezek hatékony műveléséhez szükséges tájfejlesztési eszközök megtervezése és alkalmazása.

A hazai vízkincs jövőbeni felértékelődése is új szemléletet igényel ezen a téren. Ehhez a hazai vízgazdálkodás-vízrendezés stratégiájának kialakítása és ennek alapján a szükséges beavatkozások megtétele elengedhetetlenül vált.

Hasonlóan fontos infrastrukturális feltétel a közlekedés-szállítás és az olcsó energiaellátás biztosítása.

Környezetileg kulturált, intenzív termelés, gazdálkodás csak a termelést biztonságosan kiszolgáló úthálózattal, felszíni vízrendezéssel (vízelvezetés, vízpótlás, tározás) és kielégítő, a helyi megújuló erőforrásokat legjobban hasznosító energiahálózattal képzelhető el.

A teljes új agrárvertikum megteremtésének nélkülözhetetlen eleme a feldolgozóipar szerkezeti újraépítése. Az új feldolgozó ágazat kialakításának elvei között elsődleges szempont a technológiájában és méretében környezetbarát, energiatakarékos és decentralizált rendszer kialakítása. Ez megteremti a helyi foglalkoztatás leggazdaságosabb módjait, valamint a feldolgozásra kerülő termények gyors és szállítási költségekben takarékos célba juttatását. Az ilyen irányú fejlesztések megkövetelik a mezőgazdasági bekötőutak és telepi belső utak kiépítését.

A vízgazdálkodásunk megújítása nem képzelhető el a megfelelő infrastruktúrák fejlesztése nélkül. Ezeket átfogó szemlélettel kell megtervezni a fejlesztésekre össze kell kötni a tájegység teljes területének igényeivel. Meg kellene teremteni a szomszédos falvakat összekötő önkormányzati/gazdasági utakból álló településközi összekötő úthálózatot. Ezek segítenék a falvak sokvariációs összefogását, értékeik közös kínálatát, népességük megtartását. Ezt összekötve a vízrendezés feladataival eljutunk a birtokrendezés problémájához, amely az infrastruktúra átgondolt fejlesztésének alapja.

3. Irodalomjegyzék

Ányos A. (1984): Mezőgazdasági utak építése és fenntartása, Mezőgazdasági kiadó Budapest

Csorja Zs. (1980): A mezőgazdasági meliorációs utak műszaki irányelvei, Budapesti Műszaki Egyetem Útépitési Tanszék, Budapest

Csorja Zs.-Fi I.- Mentsik Gy. (1981): Mezőgazdasági üzemi földutak tervezési segédlete, Budapesti Műszaki Egyetem Útépitési Tanszék, Budapest

Csorja Zs.-Kosztka M.-Péterfalvi J.-Markó G.-Primusz P. (2008): Mezőgazdasági utak tervezési előírásai (A KTSZ kiegészítése), 18. számú tervezési útmutató, Magyar Útügyi Társaság, Budapest

Herpai I.-Pankotai G. (1963): Mezőgazdasági útépités, Mezőgazdasági kiadó Budapest

Kosztka M. (2000): Erdőfeltárás a természetközeli, többcélú, többtulajdonosú erdőgazdálkodás feltételei között, NyME Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Tanszék, Sopron

Rácz J.-Herpai I.-Ányos A. (1974): Mezőgazdasági utak tervezési irányelvei, MÉM Beruházási Főosztály-Erdészeti és Faipari Egyetem Erdészeti Szállítástani Tanszék, Budapest-Sopron

Richtlinien für den landwirtschaftlichen Wegebau RLW (1965), Verlag Wasser und Boden, Hamburg

4. Köszönetnyilvánítás

A cikk alapja A mezőgazdasági infrastruktúra alapjai című jegyzet MGIN 1 modulja, amely TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az EU és a Magyar

Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

Adatok

Megjelent itt

2. szám

2013. ősz

Szerző

Dr. habil. Kosztka Miklós CSs

Nyugat-Magyarországi Egyetem emeritus professzora. Az erdészeti útépítés, útfenntartás és erdőfeltárás területén végzett kutatási eredményei jelentősek. Ezeket a gyakorlati életben is felhasználják. Főbb kutatási területei többek közt a mező- és erdőgazdasági utak fejlesztése, vegyszeres és meszes talajstabilizáció, rendszerszemléletű útfenntartás, feltáráshálózatok építése és fenntartása, erdőfeltárás a megváltozott társadalmi viszonyok között, közutak környezetvédelme, az erdészeti utak pályaszerkezetének tervezése.

Témakörök

Kiemelt • Útgazdálkodás

Kulcsszavak

Befogadva

2013. október 28.

